

ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Praze rozhodl samosoudkyní Lenkou Bursíkovou ve věci

žalobkyně: **Ing. K. L.**
bytem X

proti
žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**
se sídlem Sokolovská 855/225, Praha 9

o **žalobě proti rozhodnutí** žalované ze dne 30. 11. 2020, č. j. X,

takto:

- I. **Rozhodnutí žalované ze dne 30. 11. 2020, č. j. X, se ruší a věc se jí vrací k dalšímu řízení.**
- II. **Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.**

Odůvodnění:

Vymezení věci

1. Rozhodnutím ze dne 14. 10. 2020, č. j. X, Okresní správa sociálního zabezpečení Mělník (dále jen „OSSZ“) rozhodla, že žalobkyni při peněžitě pomoci v mateřství s datem nástupu od 1. 5. 2020 náleží, při splnění ostatních zákonem stanovených podmínek, výplata za období ode dne 1. 5. 2020 do 12. 11. 2020 ze zaměstnání u zaměstnavatele Bidfood Czech Republic s.r.o. (dále jen „Bidfood“) v denní výši 277 Kč.
2. Žalovaná v záhlaví označeným rozhodnutím (dále jen „napadené rozhodnutí“) zamítla odvolání žalobkyně a potvrdila rozhodnutí OSSZ.
3. Žalobkyně se žalobou podle § 65 a násl. zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního („s. ř. s.“), podanou dne 27. 1. 2021 domáhá zrušení napadeného rozhodnutí.

Obsah žaloby a vyjádření účastníků

4. Žalobkyně uvádí, že jí nárok na peněžitou pomoc v mateřství vznikl v souvislosti s narozením třetího dítěte (narozeno 18. 6. 2020) za trvání zaměstnání u společnosti Bidfood. Toto zaměstnání trvá od roku 2010 dodnes. Žalobkyni z něj postupně vznikl nárok na peněžitou pomoc v mateřství v souvislosti s narozením prvního dítěte (narozeno 30. 7. 2014) a druhého dítěte (narozeno 7. 9. 2016). U prvního dítěte jí byla vyplácena denní dávka peněžitě pomoci v mateřství ve výši 980 Kč (denní vyměřovací základ 1 400 Kč). U druhého dítěte jí nárok na dávku peněžitě pomoci v mateřství také vznikl, o její vyplacení však nepožádala, neboť si vypočítala výši dávky a zjistila, že by tato dávka nepokryla náklady rodiny. Žalobkyně proto musela pokračovat v práci (pojištěné činnosti), aby rodině zajistila dostatečný příjem. Pojištěnou činnost ukončila v průběhu roku 2017 a dále zůstala na rodičovské dovolené.
5. U třetího dítěte nastoupila na mateřskou dovolenou dne 1. 5. 2020 a od tohoto data je jí vyplácena dávka peněžitě pomoci v mateřství v denní výši 277 Kč. Žalobkyně se domnívá, že výše denní dávky není správná, neboť OSSZ nepostupovala podle § 19 odst. 3 zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění. Všechny podmínky obsažené v tomto ustanovení splnila. Jedná se o nárok na další peněžitou pomoc v mateřství, neboť jí již nárok na peněžitou pomoc v mateřství za trvání téhož zaměstnání vznikl, a to dokonce dvakrát. Nárok vznikl i u druhého dítěte, tato dávka pouze nebyla vyplácena v období vykonávání práce. Současně nárok vznikl v období do 4 let věku předchozího dítěte (nárok vznikl 1. 5. 2020, předchozímu dítěti byly 4 roky až 7. 9. 2020). Druhá část daného ustanovení stanoví pouze metodu výpočtu. Skutečnost, že vyměřovací základ u předcházejícího dítěte nebyl zjištěn, nemůže být překážkou aplikace § 19 odst. 3 zákona o nemocenském pojištění. Výše denní dávky a denní vyměřovací základ tak byly stanoveny nesprávně. Měl být použit vyměřovací základ u druhého dítěte, který může zaměstnavatel žalobkyně doložit.
6. Žalovaná ve vyjádření k žalobě konstatovala, že žalobkyně nenastupuje na peněžitou pomoc v mateřství do 4 let věku předchozího dítěte, neboť, jak sama uvádí, žádost o peněžitou pomoc v mateřství u předchozího dítěte neuplatnila z důvodu vykonávání pojištěné činnosti. Žalovaná je při svém rozhodování vázána platnou právní úpravou. Žalovaná navrhuje zamítnutí žaloby.
7. V replice k vyjádření žalované žalobkyně zdůraznila, že vznik nároku na další peněžitou pomoc v mateřství podle § 19 odst. 3 zákona o nemocenském pojištění není dále podmíněn tím, že předchozí nárok byl uplatněn nebo dokonce tím, že došlo k vyplacení peněžitě pomoci v mateřství.

Skutečnosti vyplývající ze správního spisu

8. Soud ze správního spisu zjistil, že žalobkyně dne 5. 6. 2020 podala prostřednictvím svého zaměstnavatele u OSSZ žádost o peněžitou pomoc v mateřství s nástupem dne 1. 5. 2020. Dne 23. 9. 2020 podala žalobkyně u OSSZ „žádost o vyměření peněžitě pomoci v mateřství jiným způsobem“, v níž s poukazem na § 19 odst. 3 zákona o nemocenském pojištění požádala o stanovení denního vyměřovacího základu ve výši 1 400 Kč a denní dávky ve výši 980 Kč. Uvedla, že u předcházejícího dítěte jí nárok na peněžitou pomoc v mateřství vznikl, ale neměla nárok na její vyplacení, protože pokračovala v práci. Požadovanou výši denního vyměřovacího základu odvozovala od výše vyměřené peněžitě pomoci v mateřství v souvislosti s narozením prvního syna. Rozhodnutím ze dne 14. 10. 2020 OSSZ rozhodla, že žalobkyni náleží peněžitá pomoc v mateřství v denní výši 277 Kč s datem nástupu 1. 5. 2020. Započitatelný příjem v rozhodném období od 1. 5. 2019 do 30. 4. 2020 činil 24 063 Kč. Z tohoto příjmu byl podle § 18, § 21 a § 37 zákona o nemocenském pojištění vypočten denní vyměřovací základ ve výši 395 Kč a denní dávka ve výši 277 Kč. OSSZ konstatovala,

že § 19 odst. 3 zákona o nemocenském pojištění nelze v případě žalobkyně aplikovat, neboť předchozí peněžitá pomoc v mateřství žalobkyni náležela v období od 9. 6. 2014 do 21. 12. 2014 v souvislosti s narozením prvního dítěte, u druhého dítěte však žádost o peněžitou pomoc v mateřství neuplatnila z důvodu vykonávání pojištěné činnosti. Nelze proto hovořit o vyměřovacím základu zjištěném pro výpočet předchozí peněžitě pomoci v mateřství v období do 4 let věku předchozího dítěte.

9. Proti rozhodnutí OSSZ podala žalobkyně odvolání, které žalovaná napadeným rozhodnutím zamítla a rozhodnutí OSSZ potvrdila. Konstatovala, že žalobkyně nenastupuje na peněžitou pomoc v mateřství do 4 let věku předchozího dítěte, neboť jak sama uvádí, žádost o peněžitou pomoc v mateřství na druhé dítě neuplatnila z důvodu vykonávání pojištěné činnosti.

Posouzení žaloby

10. Soud ověřil, že žaloba byla podána včas osobou k tomu oprávněnou a splňuje všechny formální náležitosti na ni kladené. Je tedy věcně projednatelná. Soud jen pro pořádek konstatuje, že je místně příslušný k projednání žaloby. Ve věcech týkajících se nemocenského pojištění včetně peněžitě pomoci v mateřství se totiž místní příslušnost soudu určuje podle obecného pravidla v § 7 odst. 2 s. ř. s. (tedy dle sídla správního orgánu prvního stupně, které je v nynější věci v Mělníku), nikoli podle pravidla obsaženého v § 7 odst. 3 s. ř. s. (podle bydliště žalobkyně). Při přezkumu napadeného rozhodnutí vycházel soud ze skutkového a právního stavu, který tu byl v době rozhodování žalované (§ 75 odst. 1 s. ř. s.), přičemž napadené rozhodnutí přezkoumal v mezích uplatněných žalobních bodů, jimiž je vázán (§ 75 odst. 2 věta první s. ř. s.). Soud o žalobě rozhodl bez jednání, neboť účastníci řízení s takovým postupem vyslovili souhlas (žalobkyně výslovně, žalovaná *implicitě*).
11. Soud dospěl k závěru, že žaloba je důvodná.
12. V projednávané věci byla soudu předložena k posouzení právní otázka týkající se výkladu § 19 odst. 3 zákona o nemocenském pojištění.
13. Podle tohoto ustanovení se u zaměstnankyně, které za trvání téhož zaměstnání vznikl nárok na další peněžitou pomoc v mateřství z tohoto zaměstnání v období do 4 let věku předchozího dítěte, za denní vyměřovací základ považuje denní vyměřovací základ zjištěný pro výpočet předchozí peněžitě pomoci v mateřství, pokud je vyšší než denní vyměřovací základ zjištěný pro výpočet další peněžitě pomoci v mateřství; přitom se porovnávají denní vyměřovací základy před jejich úpravou podle § 21.
14. Žalobkyně má za to, že podmínky pro aplikaci citovaného ustanovení beze zbytku naplnila, žalovaná naopak tvrdí, že nikoli, neboť u předchozího dítěte nepožádala o peněžitou pomoc v mateřství, a není proto splněna podmínka vzniku nároku na další peněžitou pomoc v mateřství do 4 let věku předchozího dítěte.
15. Z citovaného ustanovení vyplývá, že pro jeho aplikaci je nutno kumulativně naplnit tyto podmínky: a) zaměstnankyni vznikl nárok na *další* peněžitou pomoc v mateřství, b) tento nárok vznikl za trvání téhož zaměstnání jako předchozí nárok, c) z tohoto zaměstnání, d) a v období do 4 let věku předchozího dítěte. Zbývající část daného ustanovení pak již jen stanovuje způsob, jakým způsobem se při jeho aplikaci stanoví denní vyměřovací základ (tedy nikoli podmínky pro jeho aplikaci).
16. Mezi účastníky řízení není sporu o splnění podmínek b), c) a d) – žalobkyni nárok na aktuální peněžitou pomoc v mateřství vznikl za trvání téhož zaměstnání, z tohoto

zaměstnání a v období do 4 let věku předchozího dítěte (druhé dcery narozené dne 7. 9. 2016). Žalovaná sice v odůvodnění napadeného rozhodnutí uvedla, že § 19 odst. 3 zákona o nemocenském pojištění nelze aplikovat, neboť žalobkyně *nenastupuje na peněžitou pomoc v mateřství do 4 let věku předchozího dítěte*, skutečná podstata této argumentace žalované je však jiná. Z napadeného rozhodnutí totiž plyne, že žalovaná nespátřuje problém ve splnění podmínky věku předchozího dítěte (ostatně nemůže být žádného sporu o tom, žalobkynina dcera k 1. 5. 2020 ještě nedosáhla věku čtyř let), ale v tom, že u přechozího dítěte *nepodala žádost o peněžitou pomoc v mateřství*. Podle žalované tak fakticky není splněna podmínka a), neboť podle jejího názoru v důsledku nepodání žádosti u předchozího dítěte nyní nejde o *další* nárok na peněžitou pomoc v mateřství. Jinak řečeno, žalovaná má za to, z důvodu *nepodání žádosti* o peněžitou pomoc v mateřství u předchozího dítěte žalobkyni nevznikl nárok na peněžitou pomoc v mateřství a nynější nárok tak nemůže být *dalším nárokem*.

17. Tento právní názor žalované není správný.
18. Podle § 45 zákona o nemocenském pojištění *nárok na dávku* vzniká dnem splnění podmínek stanovených tímto zákonem.
19. Podle § 46 odst. 1 zákona o nemocenském pojištění *nárok na výplatu dávky* vzniká splněním podmínek stanovených tímto zákonem pro vznik nároku na dávku a na její výplatu a uplatněním nároku na výplatu způsobem stanoveným tímto zákonem. Podle § 145 odst. 2 zákona o nemocenském pojištění se *řízení o dávku* zahajuje na základě písemné žádosti pojištěnce podané podle § 109 odst. 3 až 7. Podle § 109 odst. 1 písm. b) zákona o nemocenském pojištění se (jde-li o peněžitou pomoc v mateřství) dávka vyplácí na základě *písemné žádosti* podepsané fyzickou osobou, která *uplatňuje nárok* na dávku a její výplatu. Konkrétní podmínky uplatnění nároku na *výplatu* peněžité pomoci v mateřství upravuje § 109 odst. 4 zákona.
20. Z výše citovaných ustanovení vyplývá, že zákon o nemocenském pojištění důsledně rozlišuje pojmy *nárok na dávku* a *nárok na výplatu dávky*. Nárok na dávku vzniká splněním všech stanovených podmínek, je objektivní, vzniká ze zákona a nezávisí na tom, zda oprávněný nárok uplatnil. Nárok na dávku na rozdíl o nároku na výplatu dávky nezaniká uplynutím času (srov. též Příb, J., Cimlerová, K. a Chotěborská, Š. *Zákon o nemocenském pojištění. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2009, dostupný v systému ASPI). Obecné podmínky nároku na dávku stanoví zákon o nemocenském pojištění v § 14 a § 15, zvláštní podmínky pro peněžitou pomoc v mateřství pak v § 32. Zákon přitom jako podmínku pro *vznik nároku* nestanoví podání žádosti o výplatu nároku. Jak vyplývá ze shora citovaných ustanovení podáním písemné žádosti podle § 109, kterou se podle § 145 odst. 2 zákona o nemocenském pojištění zahajuje řízení o dávku, dochází k *uplatnění nároku* na dávku a její výplatu, nikoli k jejímu vzniku. Ke vzniku nároku na dávku dochází již splněním obecných a zvláštních hmotněprávních podmínek stanovených zákonem. Záleží pak jen na pojištěnci, zda nárok na dávku a její výplatu uplatní, či nikoli (jeho povinností není tento nárok uplatnit).
21. Soud v této souvislosti obecně připomíná, že *nárok na poskytnutí (výplatu) dávky* samozřejmě může vzniknout až tehdy, jsou-li splněny podmínky pro jeho vznik. Tento závěr vyplývá z odlišného významu pojmů práva a nároku v pojetí občanskoprávním a v právu veřejném. V předpisech veřejnoprávních je typické, že pojmu „právo“ není užíváno a hovoří se o „nároku“, jímž se rozumí splnění hmotněprávních podmínek, které jsou zákonem stanoveny jednak pro *právo na určitý statek* a jednak *pro poskytnutí tohoto*

statku, tedy plnění (srov. rozsudek NSS ze dne 17. 6. 2011, č. j. 7 As 95/2010 – 55, č. 2555/2012 Sb. NSS). Plněním je v posuzovaném případě výplata dávky, přičemž podání žádosti o výplatu je jednou z podmínek právě po poskytnutí plnění. Nárok na výplatu dávky (poskytnutí plnění) však nelze zaměňovat se samotným nárokem na dávku, který vzniká ze zákona při splnění stanovených podmínek.

22. K podmínkám vzniku nároku na dávku pak lze obecně poukázat též na nález Ústavního soudu ze dne 12. 12. 2000, sp. zn. II. ÚS 376/2000, který lze podle názoru soudu analogicky vztáhnout i na oblast nemocenského pojištění (které je rovněž pojistným systémem): „*V případě předpisů sociálního zabezpečení, resp. důchodového pojištění není možné použít rozšiřující výklad právních předpisů. Nárok na dávku důchodového pojištění je možné přiznat jen tehdy, jsou-li splněny všechny zákonem stanovené podmínky. Rozšiřující výklad zákonných podmínek vzniku nároku by byl v rozporu se zájmy ostatních pojištěnců.*“ Ze závěrů Ústavního soudu tak jednoznačně vyplývá, že nelze rozšiřovat množinu podmínek, které zákon stanoví pro vznik nároku. Podmiňovala-li žalovaná v nyní posuzované věci vznik (předchozího) nároku žalobkyně na dávku podáním žádosti, jejíž podání ovšem zákon jako podmínku pro vznik nároku nestanoví, použila tak nepřipustně rozšiřující výklad, který šel k tíži žalobkyně.
23. Soud proto s ohledem na shora uvedené činí závěr, že nepodání žádosti o peněžitou pomoc v mateřství nemá žádný vliv na vznik nároku na dávku (ten vzniká *ex lege* i bez podání žádosti). Soud na tomto místě dále zdůrazňuje, že § 19 odst. 3 zákona o nemocenském pojištění není navázán na vznik *nároku na výplatu dávky*, ale přímo na samotný *vznik nároku*. Podmínky tohoto ustanovení tak jsou naplněny, vznikl-li pojištěnce nárok na dávku u předchozího dítěte a poté nárok *další*.
24. Pro nyní souzenou věc to tedy znamená, že pokud žalobkyně u svého předchozího dítěte (narozeného dne 7. 9. 2016) splnila obecné a zvláštní podmínky stanovené v § 14, § 15 a § 32 (což soud nemohl na základě předloženého spisového materiálu ověřit, nicméně je zjevné, že mezi účastníky řízení není otázka splnění těchto podmínek u předchozího dítěte sporná), *vznikl jí* u tohoto dítěte dnem splnění podmínek *nárok na dávku*, a to i přesto, že tento nárok neuplatnila a nepožádala o výplatu peněžitě pomoci v mateřství. Vznikl-li pak žalobkyni nárok na peněžitou pomoc v mateřství u třetího dítěte v období do 4 let věku předchozího dítěte, jde jednoznačně o vznik nároku na *další* peněžitou pomoc v mateřství. Sporná podmínka podle § 19 odst. 3 zákona o nemocenském pojištění tak byla v případě žalobkyně splněna.
25. Soud je přesvědčen, že shora uvedený výklad též plně zohledňuje účel § 19 odst. 3 zákona o nemocenském pojištění. Toto ustanovení má ochranný charakter. Jeho cílem je pojištěnkám zaručit, že se při narození dalšího dítěte peněžitá pomoc v mateřství bude zjišťovat z denního vyměřovacího základu použitého pro výpočet předchozí peněžitě pomoci v mateřství, pokud je tento denní vyměřovací základ vyšší. Zákon tímto postupem brání pojištěnce před nepříznivými důsledky, které souvisí s nemožností plného zapojení do výkonu pojištěné činnosti (práce) z důvodu péče o malé děti, čímž dochází ke snížení jejich příjmů a v tom důsledku ke snížení jejich vyměřovacího základu. Podle soudu je pak z hlediska účelu dané normy bez významu, zda pojištěnka u předchozího dítěte uplatnila nárok na výplatu dávky, nebo upřednostnila výkon pojištěné činnosti, která ovšem i v takovém případě vedla právě z důvodu nutnosti spojení péče o malé dítě a pracovních povinností k razantnímu snížení denního vyměřovacího základu (který tak byl nižší, než denní vyměřovací základ u předchozí peněžitě pomoci v mateřství). Přistoupil-li by soud

na argumentaci správních orgánů, zcela by tím popřel ochranný charakter daného ustanovení a cíl, k němuž má směřovat, tedy zachování určité úrovně peněžité pomoci stanovené na základě denního vyměřovacího vyplývajícího z doby, kdy nebyla pojištěnka ve výkonu pojištěné činnosti – práce – nijak omezena z důvodu péče o dítě.

26. Soud pak již zcela závěrem konstatuje, že překážkou shora uvedeného výkladu dotčeného ustanovení není ani skutečnost, že u předchozího nároku na peněžitou pomoc v mateřství dosud nedošlo ke zjištění denního vyměřovacího základu (neboť nebyla podána žádost o výplatu dávky). Správnímu orgánu nic nebrání v tom, aby pro účely zjištění denního vyměřovacího základu pro aktuální (tedy *další*) peněžitou pomoc v mateřství nejprve ověřil, jaký měl být denní vyměřovací základ u předchozí peněžité pomoci v mateřství, následně jej srovnal s aktuálním denním vyměřovacím základem a zjistil, který z obou vyměřovacích základů je vyšší, a bude tak podle § 19 odst. 3 zákona o nemocenském pojištění sloužit k výpočtu denní výše dávky. Pokud by správní orgán neměl k dispozici dostatek podkladů, ze kterých by uvedené skutečnosti zjistil, nic mu nebrání žalobkyni, případně jejího zaměstnavatele, vyzvat k jejich doplnění.

Závěr a náklady řízení

27. Soud s ohledem na výše uvedené napadené rozhodnutí pro nezákonnost spočívající v nesprávném posouzení naplnění podmínek § 19 odst. 3 zákona o nemocenském pojištění zrušil a věc vrátil žalované k dalšímu řízení (§ 78 odst. 1 a 4 s. ř. s.). V dalším řízení je žalovaná vázána právním názorem soudu (§ 78 odst. 5 s. ř. s.). Vyjde tedy z předpokladu, že žalobkyně splňuje veškeré podmínky stanovené pro aplikaci § 19 odst. 3 zákona o nemocenském pojištění.
28. O náhradě nákladů řízení rozhodl soud podle § 60 odst. 1 s. ř. s. Žalovaná nemá právo na náhradu nákladů řízení, neboť ve věci neměla úspěch. Žalobkyně náhradu nákladů soudního řízení nepožadovala. Soud proto výrokem II rozhodl tak, že žádný z účastníků nemá právo na jejich náhradu.

Poučení :

Proti tomuto rozhodnutí lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává ve dvou vyhotoveních u Nejvyššího správního soudu, se sídlem Moravské náměstí 6, Brno. O kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud.

Lhůta pro podání kasační stížnosti končí uplynutím dne, který se svým označením shoduje se dnem, který určil počátek lhůty (den doručení rozhodnutí). Připadne-li poslední den lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejbližze následující pracovní den. Zmeškání lhůty k podání kasační stížnosti nelze prominout.

Kasační stížnost lze podat pouze z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 s. ř. s. a kromě obecných náležitostí podání musí obsahovat označení rozhodnutí, proti němuž směřuje, v jakém rozsahu a z jakých důvodů jej stěžovatel napadá, a údaj o tom, kdy mu bylo rozhodnutí doručeno.

V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

Praha 26. května 2021

Lenka Bursíková, v. r.
samosoudkyně